

Het blijft ongewis of Wilders weer kan meedoen, hoewel de meeste kiezers hem niet willen buitensluiten

Door [Pieter de Jonge](#) - 9 september 2023
Geplaatst in [PVV](#) - [Tweede-Kamerverkiezingen](#)

Na elf jaar heeft de VVD de deur naar de PVV weer op een kier gezet. Ook PVV-leider Geert Wilders solliciteert naar hernieuwde coalitiesamenwerking. De vraag is of het van beide partijen een diepgewortelde wens is of eerder verkiezingstactiek.

Het wel of niet samenwerken met de PVV verdeelt het politieke landschap. Links is tegen, maar ook het CDA van Henri Bontenbal blijft tegen. En Caroline van der Plas van BBB is niet tegen, maar Pieter Omtzigt van NSC is wel tegen samenwerking met Wilders. Dat in tegenstelling trouwens tot tweederde van Omtzigts aanhang: blijkens een eind augustus door *Wynia's Week* in samenwerking met peil.nl gehouden enquête sluit die aanhang de PVV niet uit. Over het geheel genomen zijn de kiezers in meerderheid (59 procent) tegen het buitensluiten van de PVV. Slechts 33 procent is daar voor.

Pechtold herstelde D66 via Wilders

Bijna twintig jaar zijn verstreken sinds Geert Wilders op 2 september 2004 de VVD-fractie verliet en zelfstandig Kamerlid werd, om in 2006 de Partij voor de Vrijheid (PVV) op te richten. Het jaar voor zijn vertrek bij de VVD viel hij al op door steeds sterker stelling te nemen.

De afgelopen twee decennia was hij alomtegenwoordig in de media. Dezelfde media die hem portretteerden als 'populist' besteedden daarmee wel telkens aandacht aan hem. Dezelfde politieke partijen die niet met hem wilden samenwerkten, bezorgden hem toch extra bekendheid. Had D66

Het blijft ongewis of Wilders weer kan meedoen, hoewel de meeste kiezers hem niet willen buitensluiten

kunnen herstellen van het electorale dieptepunt van 3 Kamerzetels in 2006 als partijleider Alexander Pechtold (2006-2018) in Wilders niet zijn ideale tegenpool had gezocht en gevonden?

De enige twee partijen die bereid waren tot samenwerking met de PVV, VVD en CDA, zagen daarvan af nadat Wilders in april 2012 zijn gedoogsteun aan het eerste kabinet-Rutte introk. Daarna was de PVV veroordeeld tot de oppositie. Is daarmee sprake van een cordon sanitaire, 'schutskring', zoals die in België, Frankrijk en Duitsland bestaat tegen Vlaams Belang, Rassemblement National en AfD?

In het parlementaire jaar 2003-2004 nam VVD-Kamerlid Wilders regelmatig standpunten in die afweken van zijn fractie. Op terreinen als vreemdelingenbeleid en sociale wetgeving nam hij rechtseren standpunten in dan de VVD. Juli 2004 publiceerden hij en fractiegenoot Gert-Jan Oplaat (nu BBB-Eerste Kamerlid) het tienpuntenplan *Recht(s) op je doel af, waarin voor een rechtseren partijkoers werd gepleit*.

Tegen de islam

Bij de VVD kon binnen de fractie doorgaans veel besproken worden, zolang naar buiten toe met één mond werd gesproken. Een afspraak die Wilders openlijk schond. Hij bestempelde zijn partij als 'bejaardenhuis' en noemde zijn collega's 'grijze muizen'.

Weinig standpunten die Wilders als zelfstandig Kamerlid vertolkte waren origineel. Onder Frits Bolkestein (1990-1998) had de VVD al gepleit voor minder immigratie en meer integratie, strengere sociale wetgeving en een kritische benadering van de EU. Het enige nieuwe element dat Wilders inbracht was zijn radicale afwijzing van de islam.

Te extreem

Bolkestein vond ook wel dat de islam een belemmering kon vormen voor integratie, maar meende nog dat er ook gematigde moslims waren die zich wel herkenden in de Nederlandse samenleving. Volgens Wilders was dit onmogelijk. De islam was geen godsdienst, maar een totalitaire ideologie. Gematigde moslims bestonden volgens hem niet, hooguit verhulden ze hun ware bedoelingen ('takkiya').

Wilders' standpunt riep niet alleen weerstand op bij voorstanders van een multiculturele samenleving. Zelfs Filip Dewinter van het Vlaams Belang vond het te extreem dat Wilders in 2007 de Koran vergeleek met Hitlers *Mein Kampf*. En Nigel Farage wilde in het Europese parlement niet met de PVV samenwerken, omdat hij het verbieden van boeken, dus ook de Koran, strijdig vond met de vrijheid van meningsuiting.

Wilders' bijdragen aan Kamerdebatten en de publieke opinie kwamen vaak neer op scheldkanonnades. Politici van andere partijen werd in het gunstige geval verweten dat zij, in tegenstelling tot Wilders, niet begrepen wat er leefde onder de gewone burgers ('Henk en Ingrid'). Vaker gebeurde het dat

Het blijft ongewis of Wilders weer kan meedoen, hoewel de meeste kiezers hem niet willen buitensluiten

Wilders net zo hard op de man speelde als op de bal. Dit riep de vraag op of de PVV eigenlijk wel parlementaire meerderheden wilde voor haar voorstellen.

Zijn tegenstanders konden er trouwens ook wat van. Toen Wilders in 2005 in alle provincies campagne voerde om 'nee' te stemmen bij het referendum over de Europese Grondwet ('tourNEE'), werd zijn bus gevolgd door een blauwe caravan van de Jonge Democraten van D66, om hem overal van replek te dienen.

Op de uitslagenavond van de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 leek Wilders te suggereren dat hij 'minder Marokkanen' ging 'regelen'. Een uitspraak waardoor ook enkele PVV-volksvertegenwoordigers de partij verlieten. De PvdA boycotte vervolgens de PVV: in de Tweede Kamer stemde zij tegen alle 327 PVV-moties. VVD en SP wilden PVV-moties niet langer medeondertekenen.

Gedoogconstructie Rutte I

Oktober 2010 ging het eerste kabinet-Rutte van start. VVD en CDA hadden geen meerderheid in de Tweede Kamer, maar hun kabinet werd gedoogd door de PVV.

Het CDA was sterk verdeeld over die samenwerking. De PVV deed weinig moeite de CDA-zorgen weg te nemen. Tijdens de regeringsverklaring maakte de PVV bezwaar tegen de dubbele nationaliteit (Nederlands-Zweeds) van CDA-staatssecretaris Marlies Veldhuijzen van Zanten. In 2011 pleitte de PVV ervoor om kleinkinderen van migranten nog steeds als allochtonen te beschouwen. Februari 2012 volgde het 'Polenmeldpunt', waar mensen overlast van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa konden melden.

April 2012 trok Wilders de stekker uit Rutte I. Hij wilde uiteindelijk niet meegaan in de door VVD en CDA voorgestelde bezuinigingen en lastenverzwaringen. Wellicht speelde mee, dat er onrust was binnen de PVV-fractie en zouden verkiezingen Wilders in staat stellen orde op zaken te stellen.

Zonder steun van Wilders moest Rutte wel linksaf

Was er sprake van een cordon sanitaire tegen de PVV? Op één punt verschilt Nederland van België, Frankrijk en Duitsland: met de PVV is onderhandeld over regeringsvorming. De PVV mocht anderhalf jaar meebesturen, zonder bewindspersonen te hoeven leveren. Getalsmatig waren in 2010 andere combinaties mogelijk geweest (VVD-PvdA-CDA: 82 zetels; VVD-PvdA-D66-GL: 81). Rutte en CDA-aanvoerder Maxime Verhagen gaven de voorkeur aan de PVV.

Na het einde van 'het gedoogkabinet' in 2012 verloor de PVV negen zetels. Het hoogtepunt van 24 zetels in 2010 is niet meer geëvenaard. Na het wegvallen van de gedoogsteun van Wilders regeerde Rutte van 2012 tot 2017 met de PvdA en met D66-steun in de Eerste Kamer en vanaf 2017 met D66 en in de Eerste Kamer met feitelijke gedoogsteun van GroenLinks en PvdA. Daarmee gaf Rutte ruimte voor invloed van linkse partijen. De vraag dringt zich wel op of Rutte veel keus had, nadat de steun

Het blijft ongewis of Wilders weer kan meedoen, hoewel de meeste kiezers hem niet willen buitensluiten

van de PVV was weggevallen.

Afgelopen juli kondigde Rutte aan niet opnieuw beschikbaar te zijn als premier en VVD-lijsttrekker. Inmiddels hebben VVD-Kamerlid Ruben Brekelmans en lijsttrekker Dilan Yeşilgöz verklaard samenwerking met de PVV niet langer uit te sluiten. Gemeend of tactiek? Dat is de vraag. Binnen de VVD wordt overigens ook gemord - onder meer door de vroegere leider Ed Nijpels - over de koerswijziging door de nieuwe partijleider.

Teleurgestelde CDA'ers zijn tegen uitsluiting PVV

Een in opdracht van *Wynia's Week* door peil.nl onder bijna 5000 ondervraagden gehouden representatief kiezersonderzoek geeft aan dat de VVD met haar nieuwe opstelling gehoor geeft aan een wens van haar kiezers. Van de respondenten die aangeven VVD te stemmen is 75% tegen het buitensluiten van de PVV en slechts 18% voor. In het algemeen zijn het linkse kiezers die de PVV willen buitensluiten en rechtse kiezers niet. Alleen bij het CDA blijft 77% tegen.

Intrigerend: 86% van de BBB-kiezers en 67% van degenen die Nieuw Sociaal Contract van Pieter Omtzigt willen stemmen zijn tegen uitsluiting van de PVV. Beide partijen zijn opgericht door teleurgestelde CDA'ers. Omtzigt zelf, die ook in 2010-2012 in de CDA-fractie bezwaren bleef uiten tegen de PVV, blijft de PVV wel uitsluiten.

Het blijft ongewis of Wilders weer kan meedoen, hoewel de meeste kiezers hem niet willen buitensluiten

Bent u voor of tegen het buitensluiten van de PVV?

Huidige stemkeuze	Voor buitensluiten PVV	Tegen buitensluiten PVV	Weet ik niet	Geen antwoord
Allen	33%	59%	5%	2%
BBB	9%	86%	3%	3%
CDA	77%	17%	6%	0%
ChristenUnie	65%	20%	12%	2%
D66	77%	12%	7%	3%
FVD	1%	98%	0%	0%
JA21	3%	95%	2%	0%
NSC (Pieter Omtzigt)	24%	67%	6%	3%
PvdA/GroenLinks	82%	13%	4%	1%
PvdD	45%	38%	13%	5%
PVV	0%	100%	0%	0%
SP	45%	48%	7%	1%
VOLT	69%	14%	10%	8%
VVD	18%	75%	5%	2%

Pieter de Jonge is historicus en publicist.

Wynia's Week is er het hele jaar door, minstens 104 keer per jaar. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. En Wynia's Week is wel **gratis, maar niet goedkoop**. De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk. **Doet u mee?** Doneren kan [HIER](#). **Hartelijk dank!**